

Editorial

The limits of tyrants are prescribed by the endurance of those whom they oppress

Frederick Douglas

EDITORIAL

Při jedné návštěvě Slovenska jsem se setkal se zvláštním slovem. Znělo: „pripišma“. Pripišma by mohla být jógová pozice, meditační technika nebo jméno skřítky z indické pohádky. Mohla, ale není.

Termín označuje, nelichotivě, osobu. Jistý vyučující na právnické fakultě po svých nebohých doktorandech chtěl, aby jej uváděli jako spoluautora svých publikací. Z textů přitom nenapsal ani řádku – a mnohdy je ani nečetl. Připsání svého jména žádal neomalenými slovy „Pripíš ma!“ A tak vznikla přezdívka „pripišma“, která (bohužel) časem zdruhověla, protože pripišma nebyl a není jen jeden.

Ne vždy čteme text, na kterém se podíleli všichni, kdo jsou uvedeni jako autoři. Dokud se to děje „mezi rovnými“, najdeme pochopení. Jako spoluautor je například uveden kolega, který do článku nic vlastního nevložil a skutečný autor mu „připsáním“ chce pomoci. Kolega se třeba rozvádí, byl dlouhou dobu nemocný, má spirituální či jinou krizi a půl roku koukal do stropu bez schopnosti něco kloudného sepsat. Nyní ty, příště já... prostě výpomoc z lásky či v očekávání kolegiální reciprocity, až dojde i na mě.

Motivem uvádění falešných autorů může být také projektová nutnost či nějaké taktizování – v článku je např. vyjádřen názor, který je v komunitě sporný a kolektiv má tak trochu „po sovětsku“ ukázat, že si za ním stojí více autorů/soudruhů.

U některých oborů jsou navíc opulentní kolektivy autorů standardem, aniž by šlo o pripišmus: výzkum vyžadoval zapojení velkého množství lidí a každý odvedl nějakou, byť malou, práci.

Pripišmus je něčím jiným: zneužitím mocenské pozice vůči slabší straně. Typickou obětí pripišmy je tak obvykle student doktorského studia, méně často (doufám) pak podřízený.

Jde o obzvláště odpornou krádež cizího času, renomé a zejména sebeúcty. Studenty traumatizuje. Způsobuje bohužel nejen ztrátu iluzí (což samo o sobě špatné není, naopak), ale také ztrátu skutečných talentů – ten, kdo šikanu neskousne, nakonec z akademického prostředí se znechucením uteče. Obzvláště odporná je tato praktika u funkcionářů, kteří se díky svým pilným (p)oddaným „písmům“ mohou dostat k vědecké hodnosti, na kterou by sami nikdy nedosáhli. Stockholmský syndrom nakonec vede k tomu, že oběť pachatele vnitřně omlouvá, což ale zvětšuje její disonanci.

Pripišmus dělá ze studentů spolupachatele. Nevyhnutelně špiní své oběti. A co je nejhorší: jako u každé šikany tvoří závadný nakažlivý model, který má snahu o replikaci v další generaci. Z obětí se stávají budoucí pachatelé: věty kořistníků „my jsme také museli“, nebo „doktorand je tu od toho, aby pracoval na svého školitele“, jsem si nevymyslel.

Byť je pripišmus velmi vzácný, jakmile se objeví (či spíše je objeven), vyvolává silné emoce a bohužel i určitá negativní očekávání. Zobecnění několika extrémů tak může zhoršit renomé všech příspěvků, jejichž autory jsou školitel a doktorand. Drtivá většina těchto textů přitom vzniká ve standardní spolupráci obou autorů, a nikoliv vykořisťováním slabší strany.

Pohled na pripišmu může být odpudivý. Pokud ale hledáme na věcech, lidech a situacích raději to přínosné, můžeme ho vidět i jinak. Pripišma přeci nemůže existovat bez svého „pišmy“; žije jen z jeho slabosti a do doby, než se vykořisťovaný pišma zmůže na odpor.

Dokud pripišma neuslyší jednoznačné *ne*, dělá ve své hanebné roli přesně to, co má: ukazuje oběti její slabá místa. Pokyn „pripíš ma“ je tedy testem odvahy a sebeúcty každého pišmy – a také zkoumáním jeho vlastních hranic.

Říci *ne*, nebude pro pišmu jednoduché. Není to přeci fatální. Nikdo po něm nechce, aby se stal dobrovolným dárce obou ledvin, jednu si můžete nechat, pane kolego... Pišmu čeká velký objev: je rozdíl mezi poddaností a oddaností.

Pišma v tomto boji, který povede zejména sám se sebou, možná utrpí nějakou tu bolestivou ránu. Možná bude muset obětovat svůj sen o studiu či změnit obor... Jizvy po těchto ranách ale může ex-pišma nosit hrdě – jako neoficiální Řád za odvalu udělovaný za tichého potlesku těch studentů, kteří už nebudou muset zakoušet, jaké to je, být pišmou.

A je také možné, vlastně v to doufám, že to jednoznačné *ne* připomene pripišmovi, že je učitel – a nikoliv upír, který hoduje na energii svých doktorandů.

Od pišmy to ale vyžaduje jedno: odvalu. Bez ní se z vysněných cest kolem světa stávají smutné procházky po vlastním pokoji.

Josef Kotásek